

Сабақ тақырыбы:

*Дүниежүзінің этникалық
картасы: тарих және
қазіргі таң*

Оқыту мақсаттары:

- қазіргі кездегі ассимиляция мен саны аз этностардың жойылып кету себептерін анықтау;
- жаһандану жағдайындағы этникалық және мәдени әртүрлілікті сақтаудың маңыздылығын негіздеу

Сабақ мақсаты: - әлем картасын пайдалана отырып әртүрлі тарихи кезеңдердегі этникалық процестерді түсіндіру

Тұрғындардың этникалық құрамы

– бұл әртүрлі нәсілдер мен этникалық топтардың өкілдерін араластыру және қоныс аударудың ұзақ тарихи кезеңінің нәтижесі.

Этнос

(грек. ethnos) - тіл, аумақ, экономика, мәдениет және ұлттық өзін-өзі тануды біріктіретін тарихи қалыптасқан тұрақты қоғамдастық.

Классификациялаудың негізгі түрлері

- Географиялық
- Антропологиялық
- Лингвистикалық
- Тұрмыстық-мәдени типтік
- Тарихи-этнографиялық аймақтық

1. Географиялық классификация

АВСТРАЛИИ және ОКЕАНИЯ халқы

(30 млн.):

- Австралия мен Тасмания;
- Меланезия;
- Микронезия;
- Полинезия.

АФРИКА халықтары

(960 млн.):

- Солт. Африка;
- Батыс Африка;
- Шығыс Африка;
- Орталық Африка;
- Оңтүс. Африка

НАРОДЫ АЗИИ

(более 3,5 млрд. человек):

- Западная Азия
- Южная Азия
- Юго-Восточная Азия
- Восточная Азия
- Центральная Азия

АМЕРИКА халықтары

(800 млн.):

- Солт. Америка
- Орталық және Оңтүс. Америка

НАРОДЫ ЕВРОПЫ

(около 600 млн. человек):

- Восточная Европа
- Южная Европа
- Западная и Центральная Европа
- Северная Европа.

2. Антропологиялық классификация

- Антропология – адамның эволюциясы және нәсіл қалыптастыруы мен физикалық құрылымындағы өзгерістер туралы ғылым
- Нәсілдер – ортақ тегіне және тұрғын үйдің белгілі бір бөлігіне байланысты ортақ мұрагерлік физикалық ерекшеліктерімен ерекшеленетін адамзаттың биологиялық бөлімдері

• Өтпелі және аралас нәсілдері

- Малагасиялық
- Полинезиялық
- Эфиопиялық
 - Оралдық
- Оңтүстік Сібір
- Америка метистері және т.б.

Ірі нәсілдер

- **Европеоидтық**

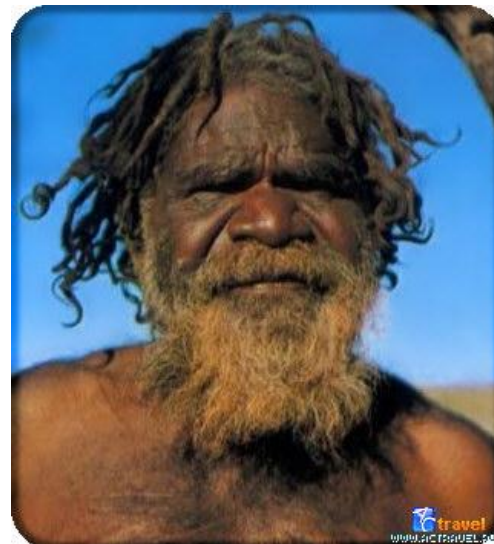
- **Монголоидтық**

- **Негроидтық**

- **Австралоидтық**

3. Лингвистикалық классификация

Халықтар белгілі бір тілдік отбасына тиесілі болып жіктеледі. Тілдік отбасыларды іріктеудің басты ерекшелігі - тілдердің ұқсастығы

Отбасы	Тілдік топ
Индоевропейская	<u>Славянская</u> (русские, украинцы, белорусы), <u>Германская</u> (немцы, евреи (идиш)), <u>Иранская</u> (осетины), <u>Армянская</u> (армяне)
Алтайская	<u>Тюркская</u> (казахи, татары, башкиры, чувашы, карачаевцы и балкарцы, хакасы, тувинцы, якуты) <u>Монгольская</u> (буряты и калмыки) <u>Тунгусо-манчжурская</u> (эвенки)
Северокавказская	<u>Абхазо-адыгейская</u> (адыгейцы, кабардинцы, черкесы) <u>Дагестанская</u> (чеченцы и ингуши)
Уральская	<u>Финно-угорская</u> (марийцы, мордва, удмурты, карелы, коми, ханты и манси, ненцы)

4. Тұрмыстық-мәдени классификация

Тұрмыстық-мәдени типтер - бұл әртүрлі халықтардың тарихи қалыптасуы, әлеуметтік-экономикалық дамуға жақын және табиғи ортадағы ұқсас шарттарда өмір сүретін экономика мен мәдениет кешені.

ЭПОХА	ЭТАПЫ	ХКТ	способ производства
Первичная (догосударственная)	Присваивающий	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бродячая охота и собирательство тропиков 2. Специализированная охота и собирательство тропиков 3. Охота, рыболовство, собирательство тропиков 4. Пешая таежная охота 5. Арктическая охота на морского зверя 6. Прибрежное рыболовство и собирательство 7. Оленная охота 8. Охота, рыболовство, собирательство с зачатками земледелия и животноводства 	Архаический, первобытно-присваивающий
	Производящий ранний	<ol style="list-style-type: none"> 1. Комплексное хозяйство ранних земледельцев субтропиков 2. Земледелие и животноводство умеренного пояса 3. Оленеводство тайги и тундры 4. Ручное земледелие тропиков 5. Пастушеское скотоводство и земледелие 	Первобытно-производящий
	Производящий экстенсивный	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пастушеское скотоводство и земледелие 2. Кочевое и полукочевое скотоводство 3. Традиционное земледелие и животноводство предгосударственных обществ Африки 4. Земледелие и животноводство лесной и лесостепной зоны Европы 	Патриархально-пастушеский Номадный Африканский Варварский
Вторичная	Производящий интенсивный	<ol style="list-style-type: none"> 1. Плужное и ручное земледелие древних цивилизаций субтропиков и тропиков Северной Африки, Западной, Южной, Юго-Восточной и Восточной Азии, Центральной и Южной Америки Плужное и ручное земледелие Древней Греции и Древнего Рима 2. Плужное земледелие средней полосы 3. Средневековое ручное и плужное земледелие в государствах Азии и Африки 4. Средневековый ремесленно-торговый городской 	Азиатский Феодалный

3. Әлем халықтарын тарихи-этнографиялық аймақтарына қарай классификациялау

Тарихи-этнографиялық (этномәдени) өңірлер - бұл бір аумақтағы түрлі халықтардың ұзақ уақыт тұруына, өзара ықпалға, тарихи тағдырлар қауымына, белгілі бір мәдени қауымдастыққа негізделген аймақтар.

Этностың даму деңгейлері

Елдерді классификациялау

(ұлттық құрам ерекшеліктері бойынша)

Бірултты

Қосұлтты

Көпұлтты

Бір ұлттың
басымдығы

индейцы

америк

корейцы

данцы

датчане

испанцы

Әлемнің ең саны көп халықтары (2004 ж.)

Халық	Численность, млн чел.	Страна проживания	Удельный вес в населении страны, %
Китайцы (ханьцы)	1125,0	Китай	97,2
Хиндустанцы	244,0	Индия	99,6
Американцы	194,2	США	99,4
Бенгальцы	189,7	Бангладеш, Индия	57,7 42,2
Бразильцы	149,4	Бразилия	93,0
Русские	147,2	Россия	81,5
Японцы	125,6	Япония	98,5
Пенджабцы	100,0	Пакистан, Индия	75,0 24,0
Бихарцы	97,6	Индия	94,8
Мексиканцы	91,1	Мексика	85,7
Яванцы	89,6	Индонезия	99,3
Немцы	86,0	Германия	86,7
Телугу	74,5	Индия	99,9
Корейцы	70,2	Республика Корея, КНДР	62,7 32,1
Итальянцы	66,5	Италия	81,7
Маратхи	66,5	Индия	99,9
Тамилы	64,1	Индия, Шри Ланка	95,2 4,7
Вьетнамцы (кинъ)	62,2	Вьетнам	98,1
Египтяне (арабы Египта)	54,6	Египет	99,3

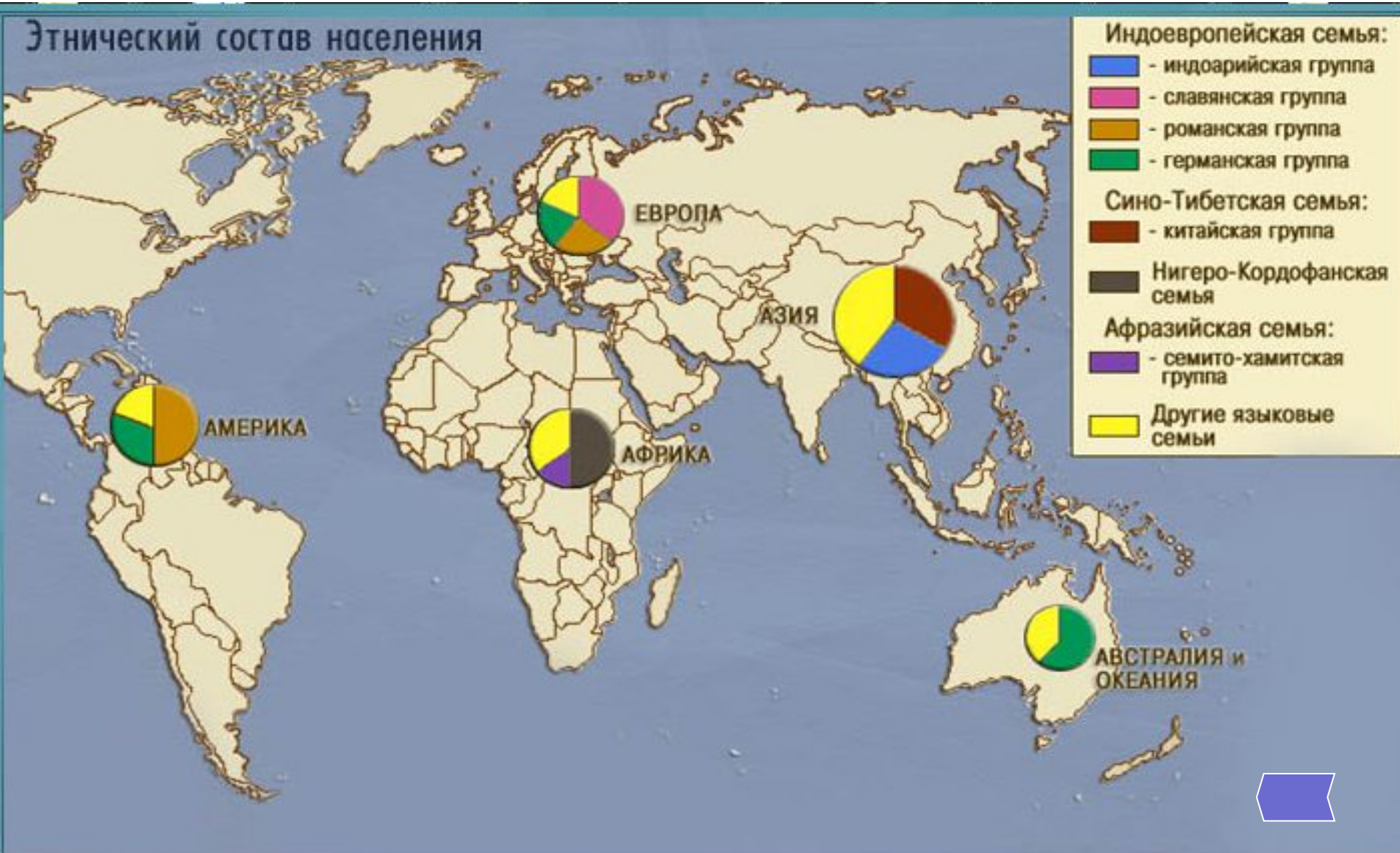

Тілдік отбасы
(өлемде 20 тіл отбасы
тіркелген)

Тілдік топтар

Халықтар

Этникалық құрам

Китайлы
қтар (1
120 млн.)

Америка
лықтар
США (187
млн.)

Жапонды
қтар (123
млн.)

Әлемдегі саны ең
көп халықтар

Үнділер
(219 млн.)

Бразили
ялықтар
(137
млн.)

Орыстар
(146
млн.)

бенгалдық
тар (176
млн.)

Қазіргі әлемде ұлттық қатынастарды дамытудағы үрдістер

Дифференциация - әртүрлі этникалық топтардың бөлінуі, қарсыласу процесі, өзін-өзі дамытуға ұмтылу, ұлттық тәуелсіздік, ұлттық мәдениетті дамытудағы әртүрлі жоспарлар

Интеграция - бұл қоғамдық өмір салалары арқылы түрлі этникалық топтарды біртіндеп біріктіру үдерісі

Себептері:

- Елдердің экономикалық және саяси өзара байланысы
- Мемлекеттердің оқшаулануына байланысты өмір сүруінің мүмкін еместігі
- Экономикадағы іргелі өзгерістермен байланысты

Топтық жұмыс. тапсырма N°1

1 топ тапсырмасы:

- Еуропа, Азия, Африка, Солтүстік және Оңтүстік Америкада, Австралияда ең кең тараған тілдік отбасылардың «Тілдік отбасылардың таралуы» картасын қарастырыңыз?
- Зияткерлік картаны жасаңыз және оқшауланған тілдердің таратылатын жерлерін көрсетіңіз.

2 топ тапсырмасы:

- Өтпелі және аралас нәсілдің ерекшеліктері қандай?
- Олар қалай тілге байланысты жіктеледі? (буклет құрастыру).

3 топ тапсырмасы:

- «21 ғасырдың басындағы әлемнің ең кең тараған тілдері» кестесін талдаудан кейін осы тілдердің таралу аймағын картада көрсетіңіз.
- ресми тіл ағылшын тілі болатын елдерге нақты мысалдар келтіріңіз. Неге бұлай болды? (ақпараттық есеп).

4 топ тапсырмасы:

- Әлемнің ең кең таралған тілдері - хинди, урду, панжаби, телугу. Қай елде осы тілде сөйлейтін адамдар өмір сүреді?
- Мемлекеттік тілі испан, француз тілдері болатын елдерге диаграмма түрінде нақты мысалдарды келтіріңіз. Неге бұлай болды?

Өзіңізді тексеріңіз

Елдер мен «жоғалған» этникалық топтарды анықтау (әртүрлі халықтардың үлесі елдердің тұрғындарында көрсетілген,%)

ағылшындар 7%
шотландтық 9%
ирландық 4%
уэльстық 1%

Ұлыбритания

фламандық
валлондар 39%
итальяндық 3%
француз 1%
неміс 1%
испандық 1%

Бельгия

испандық 71%
каталондық 19%
галистық 8%
басктер 2%

Испания

француздар 83%
эльзастық 3%
итальяндық 2%
бретондықтар 2%
португалдықтар 2%
корсикандықтар 1%

Франция

Топпен жұмыс. Тапсырма №2.

Дұрыс мәлімдемелерді анықтаңыз.

- *1. Әлемдік мемлекеттердің жартысы бір ұлтты*
- *2. АҚШ - әлемдегі ең көп ұлтты мемлекет*
- *3. Үндістан - көпұлтты мемлекет*
- *4. Әлемдегі ең таралған тіл – француз тілі.*

Рефлексия:

Картосхемада көрсетілген аудан тұрғындары қай тілде сөйлейді?

1. ағылшын
2. француз
3. неміс
4. испан
5. португал
6. араб

Сәйкестендіріңіз:

Ел

Бразилия

Мексика

Пакистан

Парагвай

Танзания

Суринам

Мемлекеттік тіл

испан

суахили

португал

голландс

урду

ағылшын

тексеру

Үй жұмысы:

**«Қазіргі әлемдегі халықаралық
иеленістер» тақырыбына эссе жазу**

**Назарларыңызға
рахмет!**